

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Мессчко І.М., аспірант Національного інституту стратегічних досліджень (Україна)

Мессчко І.М. Фінансова безпека банківського сектору України в процесі транснаціоналізації

У статті розраховується інтегральний індекс безпеки банківського сектору України на основі оцінки динаміки головних індикаторів фінансової стабільності. В якості головних ризиків для банківської безпеки держави аналізуються безконтрольне збільшення частки іноземного капіталу в загальному обсязі банківського капіталу та постійне зростання розмірів безнадійних кредитів у структурі кредитно-інвестиційного портфеля фінансових установ. Комплексне дослідження фінансової безпеки банківської галузі на основі інтегрального показника дозволяє об'єктивно оцінити фінансовий стан діяльності банків та створити інформативну базу для раннього попередження кризових явищ. Обґрунтовано, що підвищення рівня фінансової стабільності української банківської системи можливе через мінімізацію в банківських активах проблемних кредитів та розробці механізму допуску іноземного капіталу в фінансовий сектор тільки до того рівня, за якого зберігається національний контроль.

Ключові слова: безпека банківського сектору, іноземний капітал, кредитування реального сектору економіки, індикатор, транснаціоналізація, національна економіка, фінансова стабільність.

Мессчко И.И. Финансовая безопасность банковского сектора Украины в процессе транснационализации

В статье рассчитывается интегральный индекс безопасности банковского сектора Украины на основе оценки динамики главных индикаторов финансовой стабильности. В качестве главных рисков для банковской безопасности государства анализируются бесконтрольное увеличение доли иностранного капитала в общем объеме банковского капитала и постоянный рост размеров безнадежных кредитов в структуре кредитно-инвестиционного портфеля финансовых учреждений. Комплексное исследование финансовой безопасности банковской отрасли на основе интегрального показателя позволяет объективно оценить финансовое состояние деятельности банков и создать информативную базу для раннего предупреждения кризисных явлений. Обосновано, что повышение уровня финансовой стабильности украинской банковской системы возможно благодаря минимизации в банковских активах проблемных кредитов и разработке механизма допуска иностранного капитала в финансовый сектор только до того уровня, при котором сохраняется национальный контроль.

Ключевые слова: безопасность банковского сектора, иностранный капитал, кредитование реального сектора экономики, индикатор, транснационализация, национальная экономика, финансовая стабильность.

Mesechko I.M. Financial security of the Ukraine banking sector in the transnationalization process

There is an integral security index of Ukraine banking sector on the basis of the main indicators dynamics assessment of financial stability calculated in the article. The uncontrolled increase in the share of foreign capital in the total banking capital and the permanent growth of the bad loans size in the credit-investment portfolio structure of financial institutions are analyzed as the main risks for the state banking security. A comprehensive investigation of the banking sector financial security on the basis of the integral rate allows to assess objectively the banks financial condition and to create informative base for the early warning of the crisis situations.

It is substantiated that the increase of the financial stability level of the Ukrainian banking system is possible by the minimization in banking assets of problem loans and the development of a mechanism for the foreign capital admission in the financial sector only up to the level which maintains the national control.

Keywords: foreign capital, lending to the real sector of the economy, the banking sector security, the indicator, transnationalization national economy, financial stability.

Постановка проблеми. Процес транснаціоналізації світового фінансового простору супроводжується складним переплетенням структурної взаємозалежності національних економік та нарощуванням відкритості банківських систем. Посилення впливу транснаціональних банків (ТНБ) та збільшення обсягів транскордонного переміщення капіталу призвели до виникнення певного парадоксу у світовій економіці. Отже, на початковому етапі лібералізація руху капіталу сприяє притоку прямих інвестицій і підвищенню ефективності національних економік, проте, потім за рахунок нарощування обсягів боргових зобов'язань і руху спекулятивного капіталу, спричиняє високий ступінь залежності та підвищення рівня ризиків від тенденцій на світовому фінансовому ринку. Негативні імпульси в розвитку міжнародних ринків капіталу швидко передаються від однієї до іншої країни, тим самим спричиняючи «ефект зараження». Дана тенденція обумовлюється тісним зв'язком між міжнародним ринком капіталу та національними економіками через інтенсивний рух фінансових потоків і радикальну лібералізацію. Система глобалізму стала домінуючим чинником світового розвитку, в основу якої покладене зрощування стратегій, інтересів і механізмів панування ТНК, ТНБ й міжнародних організацій [13].

В умовах інтенсивної експансії іноземними банками ринку фінансових послуг актуальність дослідження стану фінансової безпеки банківського сектору України обумовлена його провідною роллю в забезпеченні економічного зростання держави. Необхідність проведення даної оцінки викликана тим, що високий рівень фінансової стабільності вітчизняної банківської галузі є підґрунтям для модернізації національної економіки та для забезпечення її макроекономічної збалансованості. З урахуванням рівня відкритості національної економіки важливого значення набуває попереджувальний аналіз стійкості фінансової системи на основі розрахунку інтегрального індексу безпеки банківського сектору з метою подальшої розробки економічних важелів щодо сприяння фінансовій стабілізації на внутрішньому ринку.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Проблематику транснаціоналізаційних процесів та їх вплив на економіку приймаючої країни проаналізували такі зарубіжні вчені, як Е. Дж. Долац, Р. Дж. Кемпбелл, Р.Л. Міллер, П.С. Роуз, Дж. К. Ван Хорн та інші. Серед представників української економічної науки, які займаються ґрунтовним вивченням питання забезпечення стабільності вітчизняної банківської системи, необхідно виділити таких дослідників, як О. Барановський, Т. Болгар, Р. Гриценко, В. Джулай, О. Дзюблюк, Ж. Довгань, Л. Єріс, І. Лютий, Г. Панасенко, Т. Смовженко, І. Філонова та ін.

Виділення невирішеної проблеми. Високо оцінюючи вклад учених у вирішення проблем присутності банків з іноземним капіталом на ринку фінансових послуг України та дослідження їх впливу на розвиток фінансової системи держави, аналіз наслідків процесу транснаціоналізації вітчизняної банківської галузі, необхідно відзначити, що питання рівня безпеки національного банківського сектору все ще залишається недостатньо вивченим. Зокрема, це стосується проведення інтегральної оцінки та діагностики рівня фінансової стабільності, що має важливе теоретичне та практичне значення.

Мета наукової статті – оцінка стану банківської безпеки України в процесі транснаціоналізації відповідно до Методики розрахунку рівня економічної безпеки держави.

Результати дослідження. Під впливом нових фінансових та інформаційних технологій виник самостійний транснаціональний капітал, який орієнтований на ринки американської і європейської валют та систему ТНБ. Ці тенденції забезпечують миттєві переливання капіталу та загрожують порушенням стабільності або руйнуванням стійких фінансових систем певних країн. Зараз спостерігається посилення фінансової нестабільності не лише в національних економіках, але й у світовому та регіональному масштабах. Відкритість банківських секторів та економік в цілому внаслідок лібералізації міжнародної торгівлі фінансовими послугами підсилює визначені тенденції, які вже мають не тільки циклічний, але й епізодичний характер [4, с. 46-47].

У цьому аспекті необхідно звернути увагу на сутність поняття «банківська безпека».

Соловйов В. розглядає *банківську безпеку держави* як такий стан діяльності банківської системи країни, за якого забезпечується: стабільне кредитування реального сектору економіки, висока доступність та ефективне використання кредитних ресурсів банківських

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

установ, незалежність банківського капіталу від учасників-нерезидентів [15, с. 80].

Гриценко Р. визначає економічну безпеку банківської системи як такий її стан, за якого фінансова стабільність і репутація банківських установ не можуть бути втрачені через цілеспрямовані дії певної групи осіб чи організацій як усередині, так і за межами держави, а також – через негативні макроекономічні та політичні чинники [2, с. 27].

На думку автора, **фінансова безпека банківського сектору** – сукупність умов, коли потенційно небезпечні обставини зовнішнього та внутрішнього характеру попереджені або зведені до такого рівня, коли вони нездатні заподіяти шкоду фінансовій стабільності держави.

Перш ніж розраховувати рівень банківської безпеки, необхідно визначити головні ризики макроекономічного характеру, які пов'язані з активізацією транснаціоналізаційних процесів у банківському секторі.

1. Ризик нав'язування моделі залежного розвитку. В той час, як національній економіці необхідні фінансові джерела для оновлення застарілої виробничої бази та впровадження енергоощадних технологій, діяльність банківських установ із транснаціональним капіталом направлена на активне захоплення ринку споживчого кредитування. Соціально-економічні пріоритети розвитку України не співпадають із стратегіями ТНБ, отже, інституційна слабкість і структурна відсталість вітчизняної економіки тільки сприятиме зростанню загрози залежного розвитку.
2. Експансія транснаціональними групами національного банківського сектору може підвищити загрозу глобалізації господарської системи України та втраті економічного суверенітету держави.
3. Можливість створення ТНБ монополізму на внутрішньому ринку банківських послуг, що проявляється у вибіркового реагуванні на імпульси грошово-кредитної політики Центрального Банку за рахунок підтримки материнської компанії. Дана позиція банків з іноземним капіталом послаблює результативність дії інструментів банківського регулятора.
4. Проблеми в здійсненні нагляду за банківськими установами, що входять до складу ТНБ, через відсутність дієвих механізмів щодо реалізації банківського контролю.
5. Ризик неконтрольованого відпливу капіталу, що ускладнює реалізацію грошово-кредитної політики приймаючої країни [9, с. 8-9].

Вплив банків на реальний сектор економіки є відчутним та дієвим, оскільки вони беруть участь у формуванні пропозиції грошей, тобто від них залежить ринкова кон'юнктура та економічне зростання держави. Провідна роль банківської галузі полягає в мобілізації заощаджень суспільства, формуванні та розподіленні інвестиційного капіталу, забезпеченні фінансово-кредитної підтримки всього циклу ділової активності. Отже, керуючим органам необхідно приділяти більше уваги безпеці банківській системі. Зважаючи на необхідність забезпечення фінансової стабільності, розвиток банківського сектору повинен здійснюватися на основі дотримання певних умов:

- орієнтація на здійснення основних завдань національної економіки;
- функціонування на принципах автономії та підтримки необхідного рівню самостійності;
- забезпечення ефективного та адекватного управління банківською системою;
- відповідність відтворювального процесу в банківській галузі постійно зростаючим макроекономічним потребам національної економіки;
- забезпечення потенціалу свого подальшого розвитку [5, с. 373, 375].

Фінансова система держави є рушійним механізмом у загальній структурі економічного розвитку країни. В регулюванні національного банківського сектору повинні переважати забезпечення належного рівня безпеки та контроль за видами та якістю банківських послуг, що обумовлено тісною взаємодією банківських установ між собою. З метою недопущення дестабілізації фінансової системи України та мінімізації впливу негативних зовнішніх чинників на банківський сектор держави необхідно здійснити комплексний аналіз рівня національної банківської безпеки та прогноз його подальшого розвитку.

З метою розрахунку стану фінансової стабільності та уразливості банківської системи використовують непараметричні оцінки. При застосуванні даного підходу віділяють два головні напрямки: розробка звідних індексів фінансової безпеки та побудова граничних значень - індикаторів, які свідчать про зниження рівня безпеки банківського сектору на основі певних критеріїв. Таким чином, виникла необхідність розробки методики, яка б узагальнила вихідну інформацію та дала можливість отримати єдине значення – індекс, інтегральну оцінку. Помилковим є підхід розгляду діяльності банків виключно з позиції їх фінансового стану, а не з позиції ймовірної стійкості. При розрахунку безпеки банківської системи потрібно враховувати взаємодію, взаємовплив і динаміку цілого ряду показників.

Методика розрахунку рівня економічної безпеки України була затверджена наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. [11]. На основі індикаторів та порогових значень, які наведені в даній Методичці, необхідно зробити оцінку стану банківської безпеки, що знаходиться в діапазоні від 0 до 1 (від 0 до 100%) в залежності від рівня її стабільності.

Аналізуючи стан банківської безпеки національної економіки, слід відмітити, що відповідно до Методики розрахунку рівня економічної безпеки України, сукупна оцінка визначається через два основні індикатори: обсяг кредитування банками реального сектору економіки по відношенню до ВВП; частка іноземного банківського капіталу в загальному обсязі банківського капіталу.

Обсяг кредитування банками реального сектору економіки по відношенню до ВВП. Через брак внутрішніх коштів та з метою нарощення темпів промислового виробництва, розширення своєї діяльності підприємства звертаються до банківських установ, як до посередників кредитних ресурсів. Зважаючи на умови браку вільних коштів на рахунках підприємств, кредитування є рушійним механізмом, що призводить до зростання економічного виробництва та збільшення ВВП країни, оскільки суб'єкти господарювання змушені звертатися до комерційних банків задля залучення додаткових коштів. Отже, економічне зростання та розвиток реального сектору економіки забезпечується за рахунок банківського кредитування. Кредитно-інвестиційні операції пов'язані з високими ризиками (інфляційні процеси, вірогідність неповернення кредиту позичальником, зміна курсу національної валюти та ін.), що не може не позначитися на рівні фінансової стабільності вітчизняного банківського сектору. Відповідно до Методики порогове значення для цього індикатора знаходиться на рівні більше 30%.

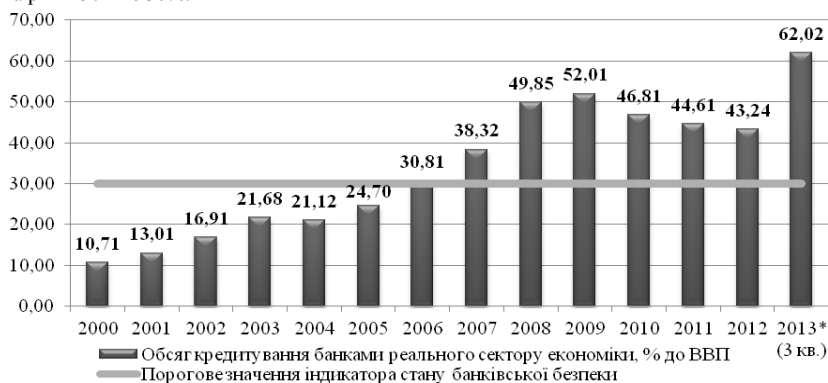

Рис. 1. Обсяг кредитування банками реального сектору економіки по відношенню до ВВП та порогове значення індикатора банківської безпеки в 2000-2013 рр., % (розраховано автором на основі [10], [11], [12])

Згідно з динамікою обсягу кредитування реального сектору економіки по відношенню до ВВП можна виділити два періоди: до

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

2006 р. цей індикатор не перевищував 30%; з 2006 р. й до тепер - показник знаходиться в безпечній зоні (рис. 1). В 2009 р. індикатор сягнув максимальної позначки – 52%, тобто перевищення норми склало 22%. У даному випадку необхідно наголосити, що важливе значення має не тільки кількість кредитів, а їх якість. Значне зростання обсягів кредитування в 2008-2013 рр. відбулось через безконтрольне та нецільове надання кредитних ресурсів банківського сектора [14, с. 172-173]. Ця тенденція має негативний вплив на рівень банківської безпеки держави.

Частка іноземного банківського капіталу в загальному обсязі банківського капіталу. Згідно з методикою, порогове значення повинно бути не вище 30%. Зростання цього показника банківської безпеки в Україні спричинено значною зацікавленістю іноземних інвесторів у збільшенні їх впливу на національну фінансову систему. Даний індикатор був включений до Методики, оскільки його збільшення може призвести до часткової або повної втрати незалежності національного банківського сектору.

Автор розглянув даний показник у двох аспектах:

- частка іноземного капіталу в статному капіталі банків – динаміка показника регулярно розраховується НБУ.
- частка іноземного капіталу у власному капіталі банків – показник був розрахований автором.

Частка іноземного капіталу в статному капіталі банків (рис. 2). Збільшення цього індикатора несе в собі загрозу, оскільки банківські установи, чий капітал буде складатися виключно з іноземного, будуватимуть свою діяльність з орієнтацією на позиції країни, де знаходиться їх материнська компанія. Отже, маємо подвійну залежність банків зі 100% іноземним капіталом - як від ситуації в національному фінансовому просторі, так і від країни, до якої вони належать, що автоматично збільшує ризик ведення кредитно-інвестиційної діяльності [14, с. 173].

Рис. 2. Частка іноземного банківського капіталу в статному капіталі банків та порогове значення індикатора банківської безпеки в 2000-2013 рр.,% (розраховано автором на основі [11], [12])

Аналіз тенденції транснаціоналізації банківського сектору, доводить, що переломним періодом у цьому процесі був 2007 р., коли частка іноземного капіталу в статному капіталі банків стала більше, ніж оптимальне значення індикатора. У 2011 р. цей показник досяг найбільш небезпечної позначки – 41,9%, тобто перевищення порога склало майже 12%. Вже за період з 2011 до 2013 рр. частка іноземного капіталу знизилася на 8,1% та становила на 01.10.2013 р. 33,8%. Підвищення даного показника з 9,6% в 2004 р. до 41,9% в 2011 р. (за сім років зростання склало 32,3%) не могло не призвести до зниження рівня незалежності банківського сектору держави та дестабілізації її фінансової безпеки.

Частка іноземного капіталу у власному капіталі банків (рис. 3). Власний капітал включає статутний капітал, а також резервні фонди банку, емісійні різниці, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), резервні переоцінки. Порівнюючи динаміку збільшення обсягів транснаціонального капіталу у власному капіталі банків з відповідним показником у статному капіталі, необхідно відзначити, що перевищення порога відбулося не в 2007 р., а вже 2006 р. У 2011-2012 рр. індикатор був більше 50%, тобто фактичне значення показника перевищило норму відповідно до Методики більше ніж на 20%. В 2013 р. почалося поступове зниження частки іноземного капіталу у власному капіталі банків за рахунок масового виходу ТНБ з українського ринку банківських послуг.

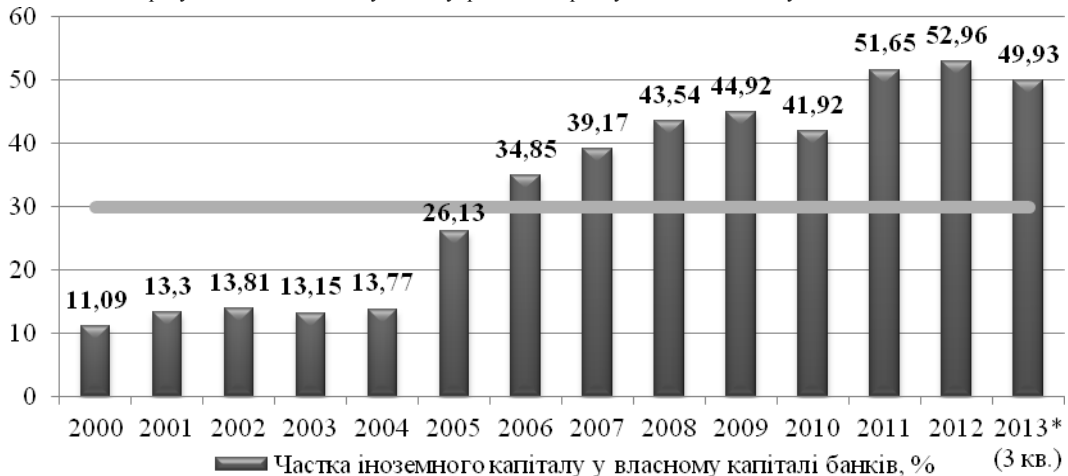

Рис. 3. Частка іноземного банківського капіталу у власному капіталі банків та порогове значення індикатора банківської безпеки в 2000-2013 рр.,% (розраховано автором на основі [3], [8], [11])

Відповідно до розрахованих індикаторів рівня фінансової стабільності та порогових значень, які наведені в Методіці розрахунку рівня економічної безпеки України, маємо можливість зробити інтегральну оцінку національної банківської безпеки. Інтенсивне зростання обсягів іноземного капіталу у вітчизняній фінансовій системі та відповідне пересилення допустимої межі не могло не позначитися на рівні банківської безпеки держави. Аналізуючи сучасний стан рівня безпеки вітчизняного банківського сектору, необхідно порівняти результати цього показника, розрахованого за двома версіями.

Рівень банківської безпеки на основі частки іноземного капіталу в статному капіталі банків (рис. 4).

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

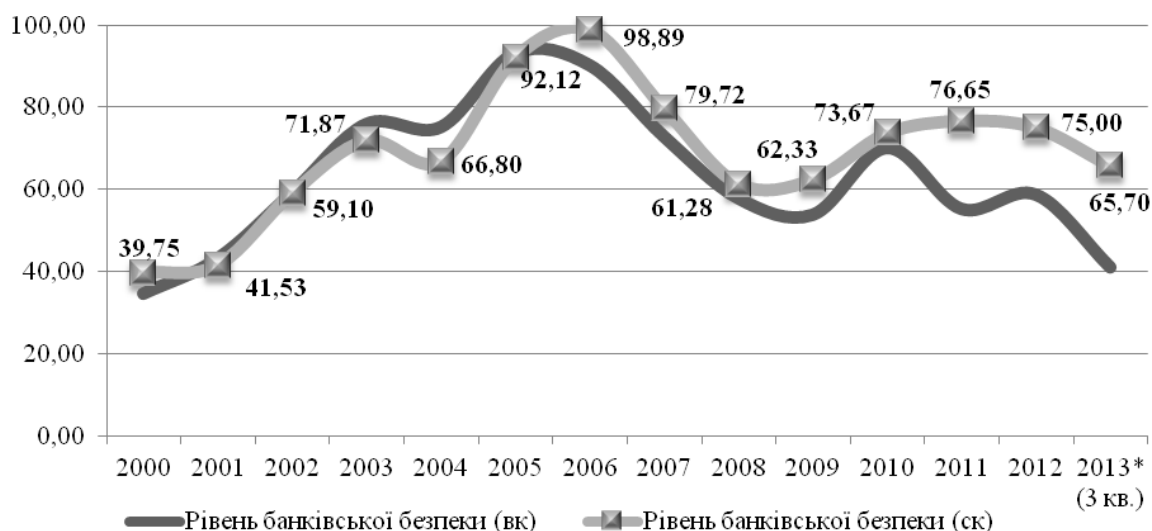

Рис. 4. Рівень банківської безпеки України з урахуванням частки іноземного капіталу в статутному капіталі банків в 2000-2013 рр., % (розраховано автором за [11])

У 2006 р. даний інтегральний показник досяг максимального значення – 98,9%. З початком процесів транснаціоналізації в 2007 р. вітчизняної фінансової системи цей рівень почав різко знижуватися. В 2008 р. рівень фінансової безпеки банківського сектору сягнув мінімальної позначки – 61,3%. Різке зниження інтегрального індексу банківської безпеки обумовлено спадом темпів економічного виробництва, зниженням обсягів експорту, падінням рівнів доходів громадян, зростанням інфляції, девальвацією національної валюти, зростанням обсягів проблемних кредитів. У 2010-2012 рр. рівень банківської безпеки знаходився на рівні 74-76%, що є досить високим показником.

Рівень банківської безпеки на основі частки іноземного капіталу у власному капіталі банків (рис. 5). Зробивши інтегральну оцінку стану безпеки банківського сектору України за другою версією, необхідно зазначити, що в 2005 р. було максимальне значення рівня безпеки – 93,3%. З 2006-2009 рр. спостерігалось стрімке падіння рівня банківської безпеки з 90,3% до 54%, тобто на 36,3%. Збільшення інтегрального показника фінансової стабільності банківської галузі було в 2010 р. – на 16,3%, що обумовлено зниженням двох індикаторів у зв'язку зі світовою фінансовою кризою (обсяг кредитування реального сектору економіки по відношенню до ВВП – 46,8%, частка іноземного капіталу у власному капіталі банків – 41,9%). Постійне збільшення сумнівних та безнадійних кредитів у структурі кредитно-інвестиційного портфеля банківських установ посприяло зниженню рівня фінансової безпеки банківського сектору України в 2011-2013 рр.

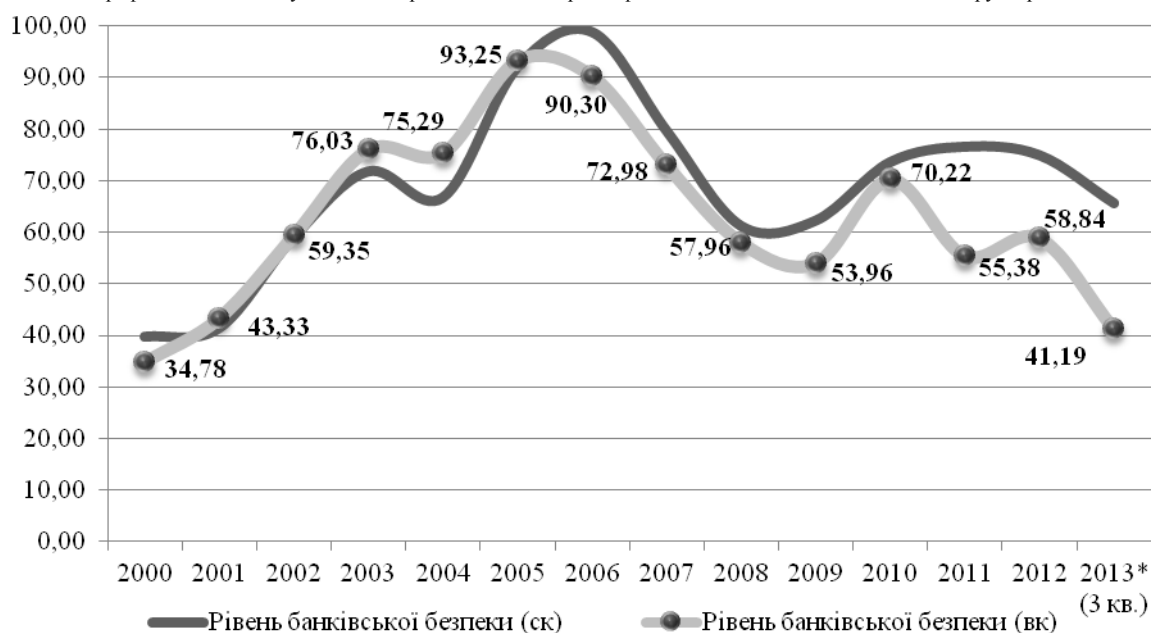

Рис. 5. Рівень банківської безпеки України з урахуванням частки іноземного капіталу у власному капіталі банків в 2000-2013 рр., % (розраховано автором за [11])

Результати оцінки, яка була зроблена на основі частки іноземного капіталу у власному капіталі банків, є набагато гіршими, ніж результати стану фінансової стабільності, якщо включати до дослідження частку іноземного капіталу в статутному капіталі банківського сектору. Дослідження за двома версіями має майже однакову динаміку до 2009 р. Суттєве відхилення в 2011-2013 рр. обумовлено перевищенням загального статутного фонду над власним капіталом банків (рис. 6). Аналізуючи динаміку сукупного капіталу національного банківського сектору необхідно відзначити, що з 2009 по 2013 рр. обсяги статутного капіталу почали перевищувати обсяги власного капіталу. Економічне обґрунтування даної тенденції - якщо банк, капітал якого був сформований здебільшого за рахунок статутного фонду, веде збиткову діяльність на протязі достатньо тривалого періоду, тоді статний фонд більше ніж власний капітал банку. Слід відзначити, що диспропорції спостерігаються й у банках з іноземним капіталом. Згідно зі ст. 32. Закону України «Про банки та банківську діяльність», «капітал банку не може бути менше статутного капіталу». Отже, суттєва кількість комерційних банків порушують дану норму Закону. Зниження власного капіталу нижче розміру статутного фонду призводить до ситуації, коли у деяких банках власний капітал вже є відсутнім [1].

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

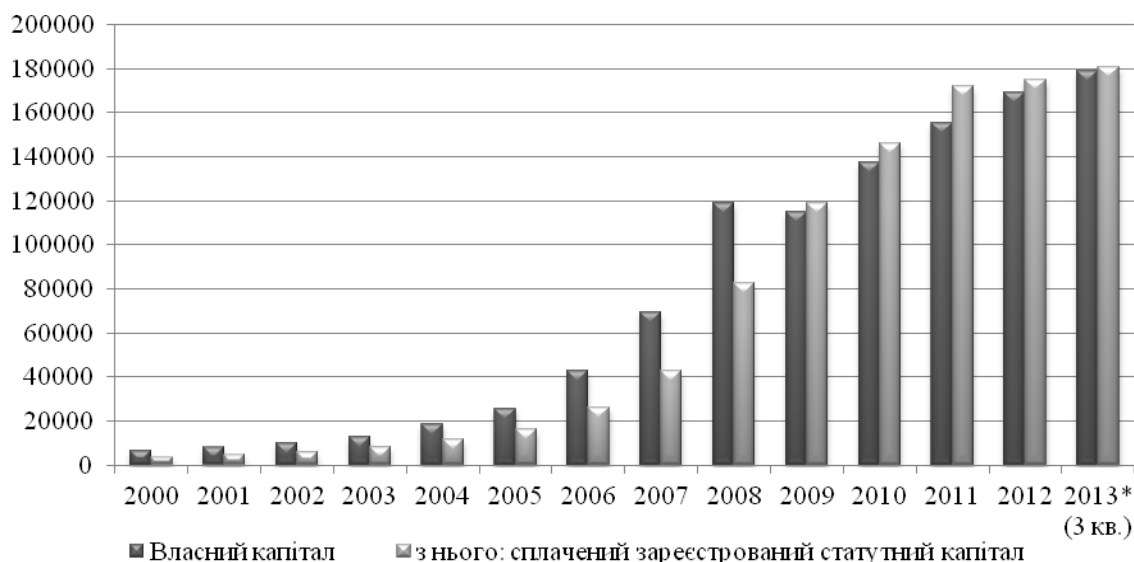

Рис. 6. Власний та статутний капітал банківської системи України в 2000-2013 рр., млн. грн. [12]

Таким чином, провівши розрахунки стану фінансової стабільності банківської системи України за двома версіями, маємо можливість більш докладного та розширено подивитися на дану проблематику. Головним недоліком Методики розрахунку банківської безпеки автор вважає використання тільки двох індикаторів, оскільки ця кількість є недостатньою. Для проведення комплексної оцінки безпеки банківського сектору України необхідно розширити даний перелік до 5-7 показників.

Зінченко В.О. наголошує, що механізм забезпечення стійкості фінансового сектору та відповідний рівень банківської безпеки держави необхідно розглядати в зовнішньому та внутрішньому аспектах.

Зовнішні важелі забезпечення банківської безпеки держави:

- стан і динаміка розвитку грошово-кредитної системи, фондового та валютного ринків;
- діяльність державних органів, яка здійснює вплив на стійкість фінансової системи в цілому, діяльність НБУ та окремі комерційні банки.

Важелі внутрішнього механізму забезпечення стійкості банківського сектору:

- діяльність НБУ, яка здійснює вплив на стійкість банківської системи та передбачає аналіз і оцінку стійкості системи, грошово-кредитних, валютно-фінансових відносин, розробку нормативних документів щодо забезпечення цільових орієнтирів діяльності банківської системи; впливає на стійкість окремого банку через банківське регулювання та нагляд, ліцензування банківської діяльності та операцій, виконання функції кредитора останньої інстанції та організатора системи рефінансування; встановлення для банків правил проведення банківських операцій, бухгалтерського обліку й звітності, захисту інформації, коштів та майна, управління ризиками тощо;
- діяльність комерційних банків щодо розробки внутрішньої методики оцінки стійкості банку та розробку заходів, які будуть спрямовані на її підвищення;
- процеси самоорганізації в банківському секторі, що впливають на її стійкість [7, с. 26-27].

Чим вище буде рівень розвитку банківської системи, тим відчутніше стануть переваги фінансової транснаціоналізації та лібералізації руху капіталу. Ефективний розвиток банківського сектору пом'якшує дію економічних циклів та сприяє стабільності економічного розвитку держави.

Висновки та пропозиції. Глобалізація призвела до прискорення процесу інтеграції фінансової системи шляхом присутності в ній іноземного капіталу. Транснаціоналізація банківського сектору України несе в собі не тільки можливості, але й ризики, що може призвести не лише до зміни структури вітчизняної банківської системи, а й спричинити неконтрольовані процеси в національній економіці. Отже, результати транснаціоналізації банківської системи України не є однозначними, з одного боку, покращується ефективність функціонування вітчизняного ринку банківських послуг, а з іншого – виникає ризик поглинання іноземними фінансовими установами банківської галузі. Сукупність банків України перестала бути системою, починаючи з 2005 р., тобто з моменту, коли фінансовий сектор було відкрито для притоку транснаціонального капіталу. Щоб відновити та зберегти цілісність вітчизняної банківської системи необхідно на законодавчому рівні визначити стратегічні цілі діяльності для всіх банківських установ з урахуванням задоволення потреб національної економіки та забезпечення економічного зростання [6, с. 163]. З метою мінімізації загроз від процесу транснаціоналізації та забезпечення збалансованого розвитку фінансової системи України, необхідно розробити та впровадити стратегію розвитку банківського сектору України, яка буде зорієнтована на послідовний розвиток банків із вітчизняним капіталом, що спеціалізуються на реалізації стратегічних економіко-соціальних завдань держави. Оскільки в багатьох випадках залучений траснаціональний капітал виконує роль детонатора фінансових потрясінь, то інвестування в основний капітал має ґрунтуватися на процесах мобілізації внутрішніх заощаджень і їх ефективного використання [16, с. 224].

В роботі надана інтегральна оцінка стану безпеки національного банківського сектору. Активна експансія ТНБ ринку банківських послуг України в 2006-2007 рр. та світова фінансова криза в 2008-2009 рр. суттєво знизили рівень банківської безпеки держави. У роботі був проведений аналіз показників фінансової стабільності відповідно до порогових значень Методики розрахунку рівня економічної безпеки та визначені періоди коли показник знаходився в безпечній зоні та періоди перевищення допустимої межі. Інтегральний індекс банківської безпеки був розрахований за двома версіями з метою найбільш комплексного дослідження стану стабільності фінансового сектору України.

Таким чином, необхідно на державному рівні регулярно проводити аналітичну оцінку та прогнозування стабільного розвитку банківського сектору з метою попередження загроз внутрішнього та зовнішнього характеру, щоб вони не мали змогу завдати шкоди встановленому порядку функціонування вітчизняного банківського сектору.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Гриньков Д.М. Время прибытия [Електронний ресурс] / Д.М. Гриньков // Бизнес. – 13.09.2010. - №37 (920). – Режим доступу: www.business.ua
2. Гриценко Р. Економічна безпека банківської системи України / Р Гриценко // Вісник Національного банку України. – 2003. - №4. – С. 27-28.

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

3. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України. - Режим доступу: www.bank.gov.ua
4. Джулай В.О. Забезпечення банківської стабільності в Україні: антикризовий аспект / В.О. Джулай // Фінансовий простір. – 2012. - №2 (6). – С. 46-54.
5. Довгань Ж. Концептуальні засади дослідження фінансової стійкості банківської системи / Ж. Довгань // Економічний аналіз. – 2011. – Випуск 8. Частина 1. – С. 373-376.
6. Єріс Л. М. Комплементарний аналіз розвитку банківської системи України / Л.М. Єріс // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць / ДВНЗ «УАБС НБУ». – Суми. - 2011. – Вип. 32. - С. 154-163.
7. Зінченко В.О. Механізм забезпечення стійкості банківської системи / В.О. Зінченко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. Випуск 21. – Суми, 2007. – С. 24-27.
8. Інформація про власників істотної участі у банках України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України. — Режим доступу: www.bank.gov.ua
9. Кубах Т.Г. Переваги та недоліки присутності іноземного капіталу у банківському секторі України / Т.Г. Кубах // Культура народів Причорномор'я. – 2009. - №157. – С. 86-89.
10. Макроекономічні показники [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України — Режим доступу: www.bank.gov.ua
11. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України (Наказ Міністерства економіки України №60 від 02.03.2007 р. №60) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Міністерства економіки України. — Електронний ресурс. — Режим доступу: www.me.gov.ua
12. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України — Режим доступу: www.bank.gov.ua
13. Панасенко Г. Основні напрями забезпечення стабільності банківської системи України на шляху інтеграції у світовий фінансовий простір [Електронний ресурс] / Г. Панасенко. – Режим доступу: www.experts.in.ua
14. Соловйов В.І. Банківська безпека України: вдосконалення методика оцінки / В.І. Соловйов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2012. - №1 (17). – С. 171-176.
15. Соловйов В.І. Сучасний стан банківської безпеки України / В.І. Соловйов // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. - №4. – С. 79-82.
16. Філонова І.Б. Функціонування іноземного капіталу у банківській системі України в умовах фінансової нестабільності / І.Б. Філонова // Актуальні проблеми економіки. – 2011. - №6 (120). - С. 220-225.

ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ УГОЛЬНОЙ ПРОДУКЦИИ В УСЛОВИЯХ НОВЫХ ВЫЗОВОВ ВНЕШНЕГО РЫНКА

Месяц М.А., к.э.н., доцент, доцент кафедры мировой экономики Кемеровского института (филиала) Федерального государственного бюджетного образовательного учреждения высшего профессионального образования «Российский государственный торгово-экономический университет» (Россия)

Месяц М.А. Підвищення конкурентоспроможності вугільної продукції в умовах нових викликів зовнішнього ринку.

У статті розглядаються проблеми функціонування вугільних підприємств, компаній на світовому ринку паливно-енергетичних ресурсів. Автором виявлено основні тенденції, характерні для сучасного розвитку російського та світового ринку. Також, визначено ризики, пов'язані з функціонуванням російської вугільної галузі. Ключовою проблемою є низька конкурентоспроможність вугільної продукції на зовнішньому ринку, що формується з урахуванням якісних, цінних та інших параметрів. Рішення проблеми конкурентоспроможності автор бачить у новій моделі управління зовнішньоторговельною діяльністю вугільних підприємств в сучасних ринкових умовах. Дана модель передбачає використання вертикально-інтегрованих структур, як способу об'єднання зусиль та оптимізації діяльності підприємств різних галузей. При цьому до уваги приймається можливість розвитку інновацій, як на самих підприємствах вуглевидобутку, вуглепереробки, так і у взаємозалежних галузях (вуглехімія, теплоенергогенерація) і сферах (транспортна інфраструктура, торгівля).

Ключові слова: конкурентоспроможність, вугільний ринок, експорт вугілля, вертикально-інтегровані компанії, інновації та логістика вугільного ринку.

Месяц М.А. Повышение конкурентоспособности угольной продукции в условиях новых вызовов внешнего рынка.

В статье рассматриваются проблемы функционирования угольных предприятий, компаний на мировом рынке топливно-энергетических ресурсов. Автором выявлены основные тенденции, характерные для современного развития российского и мирового рынка. Также определены риски, связанные с функционированием российской угольной отрасли. Ключевой проблемой является низкая конкурентоспособность угольной продукции на внешнем рынке, формирующаяся с учетом качественных, ценовых и других параметров. Решение проблемы конкурентоспособности автор видит в новой модели управления внешнеторговой деятельностью угольных предприятий в современных рыночных условиях. Данная модель предусматривает использование вертикально-интегрированных структур как способа объединения усилий и оптимизации деятельности предприятий разных отраслей. При этом во внимание принимается возможность развития инноваций как на самих предприятиях угледобычи, углепереработки, так и во взаимосвязанных отраслях (углехимия, теплоэнергогенерация) и сферах (транспортная инфраструктура, торговля).

Ключевые слова: конкурентоспособность, угольный рынок, экспорт угля, вертикально-интегрированные компании, инновации и логистика угольного рынка.

Mesyats M. Increase of coal production competitiveness in the conditions of new challenges of external market

The article discusses problems of coal enterprises, companies activity on the world market of fuel-energy resources. The main trends of modern development of russian and world fuel-energy resources market are revealed by the author. Also risks associated with the russian coal industry functioning are identified. A key problem is low competitiveness of coal production on foreign market, emerging on quality, price and other parameters base. The author sees decision of competitiveness problem through realization of new model of foreign trade activities management of coal enterprises in modern market conditions. This model involves use of vertically integrated structures as a way of efforts combination and optimization of different industries enterprises activity. Also possibility of innovations development as well at coal mining enterprises, as in related sectors (coal chemistry, thermal power and energy generation) and spheres (transport infrastructure, trade) is taken into account.

Keywords: coal market competitiveness, export of coal, vertically integrated companies, coal market innovations and logistics.

Діяльність підприємств, компаній угольної отрасли в сучасних умовах неизбежно подвержена впливлю глобалізаційних процесів. При цьому конкурентоспроможність суб'єктів угольного ринку ставиться під загрозу з урахуванням того, що звичайного збільшення об'ємів добычи і поставок угольної продукції сьогодні недостатньо. В останнє время остро встал вопрос о перспективності, конкурентоспроможності угольного сировини на зовнішньому ринку.

Обобщение существующих подходов позволяет утверждать, что конкурентоспособность основывается на присутствии ряда очевидных преимуществ перед другим товаром или производителем (продавцом) – более высокое качество продукции, более выгодное географическое положение, находящее отражение в конечной цене товара, более эффективная производственная и внешнеторговая